

Voorkennis schooladvies geeft volgens leraren duidelijkheid bij het maken van de eindtoets

Eindtoets (leraren PO)

Rapport Leraren Community OCW

12 november 2019

“Kinderen ervaren veel minder druk door deze werkwijze. Ze weten dat ze alleen nog maar hoger kunnen en niet lager dan het advies van de leerkracht Dit doet heel veel met de gemoedsrust.”

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

ACHTERGROND

Leerlingen van groep 8 krijgen hun schooladvies voordat ze de eindtoets maken. In de beleidsreactie bij de Eindevaluatie van de Wet eindtoetsing po, die op in juni 2019 naar de Tweede Kamer is gestuurd, is de volgende toezegging gedaan:

“Vanuit het pedagogische belang voor de leerling is het wenselijk dat de leerling de toets kan maken zonder de druk van het schooladvies op de schouders. Vanuit dit belang bekijken we in overleg met het onderwijsveld hoe we deze druk kunnen verminderen zonder de volgorde schooladvies, toetsadvies en eindadvies te wijzigen.”

Het Ministerie van OCW kan zich voorstellen dat het gegeven schooladvies invloed heeft op hoe een leerling de eindtoets maakt en hoe gemotiveerd hij/zij is. OCW wil graag onderzoeken hoe het schooladvies een rol speelt bij het maken van de eindtoets op school en hoe deze rol eventueel kleiner kan worden. Voor dit onderzoek wordt er gesproken met verschillende belanghebbenden, o.a. leerlingen, toetsaanbieders en uiteraard met leraren.

Vorige schooljaar is dit onderwerp ook aangekaart in de Leraren Community OCW. Toen ging het over de gewenste volgorde van het schooladvies en de eindtoets.

ONDERZOEKSVRAGEN

Inzichten verkrijgen in hoe leraren tegen het bekendmaken van het schooladvies vóór de eindtoets aankijken:

- In hoeverre vinden leraren het belangrijk dat leerlingen de eindtoets maken zonder voorkennis van het schooladvies?
- Welke voor- en nadelen zien ze in deze volgorde?
- Hoe zouden leraren de mogelijke invloed van de voorkennis van het schooladvies op de motivatie bij het maken van de eindtoets verder willen beperken?

Schooladvies vooraf bekendmaken geeft leerlingen duidelijkheid en beïnvloedt motivatie meestal niet

VOORKEUR VOOR SCHOOLADVIES BEKENDMAKEN VÓÓR EINDTOETS

Leraren zijn tevreden over de huidige situatie, waarin het schooladvies bekend wordt gemaakt voordat leerlingen de eindtoets maken. Ze zien dat dit op drie manieren een positief effect heeft op de leerlingen:

- **Schooladvies weinig invloed op motivatie.** Slechts in enkele gevallen zijn leerlingen, in de beleving van leraren, minder gemotiveerd bij het maken van de eindtoets doordat ze hun schooladvies al binnen hebben. Dit geldt met name voor leerlingen met een hoog schooladvies. In de meeste gevallen zijn leerlingen intrinsiek gemotiveerd om te bewijzen dat ze hun schooladvies ‘waard zijn’.
- **Druk neemt af door voorkennis schooladvies.** Het vooraf bekend maken van het schooladvies leidt er volgens leraren toe dat leerlingen minder druk ervaren bij het maken van de eindtoets. Hierdoor is de score van de eindtoets minder beslissend.
- **Oriëntatie op middelbare scholen.** Het tijdig bekendmaken van het schooladvies helpt leerlingen om zich beter te oriënteren op middelbare scholen.

EINDTOETS ALS BEVESTIGING VAN SCHOOLADVIES

Leraren zijn van mening dat een passend schooladvies belangrijker is dan de motivatie van leerlingen bij het maken van de eindtoets. Dit schooladvies dient volgens hen zo min mogelijk te worden gebaseerd op de momentopname van de eindtoets. De eindtoets is volgens hen vooral bedoeld als bevestiging van het schooladvies en voor enkele leerlingen als mogelijkheid om dit advies nog bij te stellen. Hierbij noemen zij de volgende aandachtspunten:

- **Motivatie vasthouden.** Sommige leerlingen ervaren wel meer of minder druk bij het maken van de eindtoets, doordat hun schooladvies al vast staat. Leraren vinden dat zijzelf de verantwoordelijkheid hebben om de leerlingen te motiveren. Dit geldt niet alleen voor de eindtoets, maar ook voor het resterende schooljaar. Daarnaast kan de druk worden verlaagd door te werken met meerdere proeftoetsen.
- **Eindtoets anders inzetten.** Aangezien de eindtoets volgens leraren niet van grote waarde is, zou deze ook enkel kunnen worden ingezet voor leerlingen bij wie twijfel ontstaat over het schooladvies. Ook een adaptieve eindtoets, waarbij de moeilijkheidsgraad van de vragen is toegespitst op het niveau van de leerling, kan de druk verlagen.

Voorkennis schooladvies heeft weinig invloed op motivatie bij maken eindtoets

Leraren geven de voorkeur aan het bekendmaken van het schooladvies vóór het maken van de eindtoets, zoals in de huidige situatie. De voorkennis van het schooladvies heeft volgens leraren weinig invloed op de motivatie van de leerlingen bij het maken van de eindtoets.

➤ Motivatie

Leraren merken dat leerlingen over het algemeen intrinsiek gemotiveerd zijn om de eindtoets goed te maken. Dit verandert in hun beleving niet door voorkennis van een hoog of laag schooladvies. In sommige gevallen zien leraren wel dat een leerling met een hoog schooladvies minder gemotiveerd is. Dit zou volgens hen echter niet moeten worden opgelost door het schooladvies niet voorafgaand aan de eindtoets te delen met leerling.

➤ Druk

Soms merken leraren dat leerlingen met een laag schooladvies extra druk ervaren om de eindtoets zo goed mogelijk te maken en zo op een hoger advies uit te komen. Deze druk wordt volgens hen veelal opgelegd door ouders. Dit gebeurt echter niet vaak in de beleving van leraren. Over het algemeen schept het schooladvies duidelijkheid voor leerlingen, waardoor zij al voor het maken van de eindtoets beter weten wat ze kunnen verwachten en de druk rondom het afnamemoment afneemt.

➤ Oriëntatie op middelbare scholen

Leerlingen hebben hun schooladvies nodig om zich te kunnen oriënteren op scholen. De bezichtigingen vinden vaak al vroeg in het schooljaar plaats en populaire scholen zitten snel vol. Door het schooladvies vóór de eindtoets bekend te maken, heeft de leerling meer tijd om zich te oriënteren en aan te melden voor een school naar keuze.

Motivatie voor de rest van het schooljaar na eindtoets

Leraren merken soms dat leerlingen minder motivatie hebben als ze hun schooladvies en score voor de eindtoets al binnen hebben, terwijl het schooljaar dan nog een aantal maanden duurt. Het uitstellen van het schooladvies en/of de eindtoets zou een oplossing kunnen zijn, maar dit vormt een drempel voor de oriëntatie op en aanmelding voor middelbare scholen. De leerlingen zouden volgens leraren daarom op andere manieren gemotiveerd moeten worden (zoals door het belang van deze periode te benadrukken) om ook in het resterende deel van het schooljaar hun best te blijven doen.

Quotes ter illustratie

“Eindtoets blanco maken geeft minder kans op ‘overal a invullen omdat het toch niet meer uitmaakt, want het vwo-advies is al afgegeven, zoals een kind dat ik ken afgelopen schooljaar letterlijk gedaan heeft.”

“Het laten maken van de eindtoets zonder voorkennis van het schooladvies is volgens mij ondoenlijk. Ruim voor de eindtoets worden er open dagen bezocht van verschillende scholen en in een beetje stad zijn dat er veel. Dan moet je wel iets weten over het schooladvies om richting te kunnen bepalen als ouder/leerling.”

“Allereerst ben ik van mening dat het maar een toets is. Als leerkracht ken je de kinderen en weet je welk uitstroomniveau bij ze past. Dat is het allerbelangrijkste. Ik ben van mening dat het de druk van de ketel haalt als leerlingen al weten naar welke school ze gaan voordat ze de eindtoets maken. Dit zorgt ervoor dat kinderen meer ontspannen kunnen werken tijdens de eindtoets.”

“[V]eel ouders willen dat hun kind op een zo ‘hoog’ mogelijke school komt ... Als ouders, leerling en leerkracht het eens zijn over een bepaald advies, dan is de volgende stap het maken van een schoolkeuze. De eindtoets zet je daarna in ter bevestiging van die schoolkeuze.”

Oplossingen om de eindtoets voor alle leerlingen even belangrijk te maken

Leraren noemen verschillende manieren waarop de eindtoets voor alle leerlingen even belangrijk kan worden, ongeacht hun schooladvies:

- **Rol van de leraar.** Leraren zijn van mening dat zij zelf grotendeels verantwoordelijk zijn voor de motivatie en druk die leerlingen ervaren bij het maken van de eindtoets. De motivatie kan toenemen als de leraar goed kan benadrukken wat het belang van de eindtoets is. Ook de druk op de leerling kan afnemen door een juiste houding van de leraar.
- **Tussentijdse proeftoetsen.** Sommige leraren geven aan dat zij bij voorkeur werken met een aantal proeftoetsen in groep 7 of aan het begin van groep 8. Hierdoor ervaren leerlingen minder druk bij het maken van de eindtoets én heeft de leraar een beter onderlegd beeld van de leerling om het schooladvies op te baseren. Ook heeft de leerling op deze manier al vroeger een beeld bij het advies dat hij/zij kan verwachten, wat helpt bij de oriëntatie op middelbare scholen.
- **Adaptieve eindtoets.** Een kleine groep leraren noemt als suggestie het invoeren van een ‘adaptieve eindtoets’. Hierbij krijgen leerlingen met een hoog schooladvies een moeilijkere eindtoets en leerlingen met een laag schooladvies een gemakkelijkere eindtoets. Op deze manier wordt de leerling intrinsiek gemotiveerd om te laten zien of het schooladvies bij haar/hem past.
- **Eindtoets alleen voor ‘twijfelgevallen’.** Leraren vinden dat de eindtoets een momentopname is en niet te bepalend moet zijn voor het schooladvies. Sommige leraren vinden dat de eindtoets daarom niet door alle leerlingen gemaakt zou hoeven worden. De toets is naar hun mening alleen relevant voor leerlingen bij wie de ouders en leraar (en eventueel de leerling zelf) het niet eens worden over het schooladvies.

“Wij werken op school niet met de Entreetoets maar nemen begin groep 8 twee proeftoetsen af. Eén om de kinderen echt te leren werken met deze andere toetsvorm, de tweede om het advies op te baseren. De basis voor het advies ligt in de LVS-toetsen, de werkhouding in de klas en de tweede proeftoets. De ‘Eindtoets’ komt bij voorkeur daarna”

“Ik denk dat je de leerling de houding aan moet leren om eruit te halen wat erin zit. Falen kun je niet, maar laat zien dat je het advies minstens waard bent!””

Schoolleiders (PO), N= 21
Leraren (PO), N=49

MWM2

Lisette van de Burgwal
Marie-Louise Klerkx

Ministerie van OCW
Esmée Schregardus

12 november 2019